

Marijke Booijink

Terug naar de basis

Mogelijkheden voor het verbeteren
van de communicatie tussen
leerkrachten en allochtone
ouders in het primair onderwijs

Handreiking

Handreiking

Terug naar de basis

Mogelijkheden voor het verbeteren van
de communicatie tussen leerkrachten en
allochtone ouders in het primair onderwijs

Marijke Booijink

Universiteit Leiden

kinder
postzegels

Colofon

Titel:

Handreiking Terug naar de basis

Communicatie tussen leerkrachten en allochtone ouders in het primair onderwijs

Auteur:

Marijke Booijsink

Uitgave:

Universiteit Leiden

Faculteit der Sociale Wetenschappen

Departement Culturele Antropologie en Ontwikkelingssociologie

Wassenaarseweg 52

2300 RB Leiden

Financiering:

Stichting Kinderpostzegels Nederland

Schipholweg 73/75

2316 ZL Leiden

071-5259800

www.kinderpostzegels.nl

Verspreiding:

KPC Groep

Kooikersweg 2

5223 KA 's-Hertogenbosch

Tel.: 073-6247247

www.kpcgroep.nl/oudersenschool

Vormgeving omslag:

Tim Vreeswijk, graphic design & dtp services

www.timvreeswijk.nl

© Universiteit Leiden, 2007

Waarom deze handreiking?

Deze handreiking is geschreven voor basisscholen die hun communicatie met ouders willen verbeteren. Zowel leerkrachten als ouders raken meer betrokken bij de leerling. Zij zijn daardoor beter in staat de ontwikkeling van het kind te begeleiden en hierbij samen te werken. Het welzijn en de leerprestaties van de kinderen zijn daarbij gebaat. Goede communicatie draagt ook bij aan een schoolcultuur waarin leerkrachten en ouders zij aan zij staan. Dit is gunstig voor het werkplezier van de leerkrachten en het vertrouwen van de ouders in de school. Doordat ouders meer deel gaan uitmaken van de schoolgemeenschap, gaat bovendien minder tijd verloren met het zoeken van contact wanneer hun hulp voor het eigen kind of voor activiteiten op school nodig is. Ook zullen zij zelf als daar aanleiding toe is gemakkelijker aan de bel trekken. Kortom, verbeterde school-oudercontacten komt de kwaliteit van het onderwijs ten goede.

De handreiking bevat veel praktische aanbevelingen, waar u zo mee aan de slag kan gaan. Ze geeft inzicht in ervaringen van leerkrachten en ouders zelf. Veel van de gesuggereerde maatregelen worden op andere scholen al toegepast en geven goede resultaten. De handreiking is geschreven voor de communicatie met allochtone ouders. Zij kan echter ook goede diensten bewijzen bij de communicatie met ouders in het algemeen.

De directie van een school kan met behulp van de handreiking het ouderbeleid tegen het licht houden en daar verbeteringen in doorvoeren. Het is eveneens een hulpmiddel voor individuele leerkrachten die aan hun communicatie met ouders willen werken. Zo'n beweging is op allerlei wijzen in gang te zetten: persoonlijke reflectie op de inhoud van de handreiking, hoofdstuksgewijze bespreking van de brochure en de consequenties ervan op teambijeenkomsten of in een werkgroep 'school-oudercontacten'. Lerarenopleidingen en andere onderwijsondersteunende organisaties kunnen dit document gebruiken voor het verzorgen van (na)scholing. Leerkrachten raken dan beter toegerust voor de contacten met de ouders. Hoewel deze handreiking zich niet in eerste instantie op hen richt, kunnen ook (groepen) ouders zelf met dit document in de hand met de school in dialoog gaan over een andere samenwerking.

Inhoud

Voorwoord: het is allemaal niet zo moeilijk.....	7
Inleiding: ontmoeten moet je dóen	9
1. Samen met ouders: weten wat je wilt	17
2. Het moet van twee kanten komen	21
3. Tijd voor individuele school-oudercontacten	27
4. Het overbruggen van taalverschillen.....	31
5. Het mobiliseren van ouders	35
6. Onderwijsondersteuning door ouders	41
7. Het gezamenlijk signaleren en aanpakken van problemen	45
8. De schoolkeuze voor het voortgezet onderwijs	50
Een persoonlijke noot	54
Woord van dank.....	56

Voorwoord: Het is allemaal niet zo moeilijk

“Mogen we de aula van de school gebruiken voor bijeenkomsten tijdens de Ramadan?” vroeg een moeder mij. Ik aarzelde. Je geeft ook niet zo makkelijk de sleutels van je huis aan een ander. De moeder knikte en antwoordde: “Dat klopt, maar de school is ook ons huis.” Toen realiseerde ik me dat het ouderbeleid van onze school een succes is. Hoe is het zover gekomen dat drempels geslecht zijn, dat ouders en kinderen zich veilig en thuis voelen?

Ik kwam in 1992 als leerkracht op basisschool de Viersprong werken. In 1998 werd ik directeur. Het was een school met een lage betrokkenheid van ouders. Ze kwamen alleen naar school als er problemen waren. Vanuit conflicten communiceren kostte veel negatieve energie. Tijd om de situatie om te draaien. Samen (Sch)Ouders was de eerste schriftelijke overpeinzing (1997). Want één ding was zeker: we wilden samen met de ouders en niet tegen over elkaar.

Veranderingen beginnen bij jezelf. Wat moesten wij aanpassen in ons gedrag om tot een goede communicatie te komen? Een makkelijk te behalen succes is in elk geval vriendelijk groeten, ouders het gevoel geven dat ze op school welkom zijn en dat we samen het beste uit het kind willen halen. Ouders realiseren zich heel goed dat schoolsucces en maatschappelijk succes aan elkaar gekoppeld zijn. Is het dan niet logisch dat je ouders al vanaf de kleuterperiode betreft bij het onderwijs van het kind? Is het niet logisch dat je schoolsuccessen met ouders op een goede manier deelt? Ouders willen graag trots zijn op hun kind. Het kind wil graag vol trots zijn of haar school laten zien en ouders daarin laten delen. Als school kun je daar dankbaar gebruik van maken. Je moet met een open vizier de ouders en kinderen tegemoet treden en ze de ruimte geven.

Dit vergt ander gedrag van leerkrachten. Tijdens gesprekken met ouders moet je je bewust zijn van je grondhouding. Hoe treedt de school, of jij als leerkracht, de ouders tegemoet? Dit is het meest lastige van het hele proces, maar een voorwaarde om te komen tot een schoolbrede aan-

pak van ouderbetrokkenheid. In het proces van visieontwikkeling ten opzichte van ouders hebben we ons laten leiden door kennis en het zoeken naar mogelijkheden. Om in gesprek te gaan met ouders moet je zicht hebben op de thuissituatie en de achtergrond van de ouders. Want laat je je niet vaak leiden door angst en vooroordelen? Hoe zijn je gesprekstechnieken? Dit zijn allemaal onderdelen van een professionele beroepshouding. Bij het vaststellen van een visie op ouderbetrokkenheid moet de school ook het lef hebben om grenzen aan te geven. Door deze naar ouders te communiceren zijn de verantwoordelijkheden helder en kan de school de ouders daarop aanspreken.

Inmiddels is een goede relatie tussen school en ouders vanzelfsprekend op de Viersprong. Ook nu ik sinds twee jaar werkzaam ben op een andere school, is dit proces doorgegaan. De handreiking geeft een aantal makkelijk in te voeren suggesties om de communicatie te verbeteren. Want geloof me, het is echt niet zo moeilijk. Gewoon morgen beginnen.

Talea van der Wal

*voormalig directeur van basisschool De Viersprong in Leiden,
huidig directeur van speciale basisschool De Vuurvogel in Leiden.*

Inleiding: ontmoeten moet je dóen

Iedereen wil graag succesvol onderwijs voor elk kind. De direct betrokkenen voorop: de ouders, de school, de leerkrachten en, als het een zekere leeftijd bereikt heeft, ook het kind zelf. Om tot succesvol onderwijs voor het kind te komen, hebben al deze betrokkenen elkaar bovendien nodig. Zij zullen daarvoor met elkaar in contact moeten treden, om elkaar te leren kennen en samen te zoeken naar vormen van samenwerking. Dat is *de basis* van waaruit de ontwikkeling en de schoolloopbaan van het kind zo goed mogelijk begeleid kan worden. Deze handreiking is geschreven als hulpmiddel om deze basisrelatie tussen school, meestal in de persoon van de leerkrachten, en de ouders te versterken. De onderlinge communicatie is daarvoor het startpunt. Wanneer het gaat om de ouders van allochtone leerlingen dan is deze communicatie doorgaans intercultureel van aard. Interculturele communicatie wordt vaak als problematisch ervaren. In deze handreiking worden daarom inzichten aangereikt om deze communicatie te vergemakkelijken. Dit gebeurt op basis van onderzoek, waarop later in deze inleiding iets uitgebreider ingegaan wordt.

“De oogkleppen zijn wat verder af. Je krijgt een bredere kijk. Dat geeft houvast. Ouders hebben een hogere verwachting van hun rol dan wij dachten. Ze blijken op een andere manier schoolgericht te zijn, dan wij soms van hen vragen. Je kunt die wetenschap op een positieve manier gebruiken. Je kunt vanuit hun beweging naar je eigen beweging.” (een leerkracht over de onderzoeksresultaten op hun school)

Interculturele ontmoeting

Eigenlijk maakt een handreiking over interculturele communicatie dergelijke ontmoetingen misschien té bijzonder of té beladen. Voor een goed verloop van deze contacten, moet het interculturele aspect juist wat naar

de achtergrond worden geschoven. Wanneer een ontmoeting van cultuur tot cultuur plaats vindt, dan riskeer je vooral verschillen te zien. Dan sta je tegen over elkaar. Het denken in “wij” en “zij” wordt daarmee gevoed. Om dezelfde reden is ook een kritische houding tegenover de term ‘allochtone ouders’ terecht. Het is een begrip dat hen het etiket ‘anders’ en ‘niet behorend tot de eigen groep’ opplakt.

Door de beelden die mensen van andere culturen hebben, voelen ze zich veelal geremd in het zoeken van toenadering. De beelden nemen vaak lage verwachtingen over de ander met zich mee. Op verschillende plekken in deze handreiking wordt dat zichtbaar, bijvoorbeeld als het gaat om de taalbeheersing (hoofdstuk 4) en de onderwijsondersteuning (hoofdstuk 6) van ouders. Dit is van invloed op de manier waarop het gesprek vorm gegeven wordt. Ook de manier waarop je interpreteert wat de ander zegt en doet, wordt erdoor beïnvloed. Hierdoor worden beelden vaak weer versterkt en leer je elkaar en de mogelijkheden die je samen hebt onvoldoende goed écht kennen.

Een echte ontmoeting vindt plaats van mens tot mens. Dan ga je naast elkaar staan. Hierdoor zie je juist de overeenkomsten, die de deur doen openen. Je kunt je makkelijker inleven in de ander. Je gaat samen voor het belang van het kind. Je deelt de ervaring in de omgang met het kind. Je deelt misschien ook de ervaring hoe het is om ouder te zijn. Door dergelijke gemeenschappelijkheden als uitgangspunt te nemen, ontwikkel je op een meer genuanceerde manier oog voor verschillen. Tegelijkertijd heb je dan ook een ingang om ze te overbruggen. De inhoud van deze handreiking hoopt bij te dragen aan meer onbevangenheid. Als je echt met elkaar in contact treedt, dan ervaar je – ondanks eventuele belemmeringen – hoe ver je samen kunt komen.

Leeswijzer

Hoe kan de communicatie tussen school en ouders zodanig vorm gegeven worden dat het inderdaad bijdraagt aan een zo goed mogelijke begeleiding van de ontwikkeling en schoolloopbaan van het kind? In de eerste vijf hoofdstukken wordt ingegaan op de hiervoor benodigde *voorwaarden*.

Om echt een brug te slaan tussen de school en de thuissituatie van kinderen, blijkt uit hoofdstuk één dat een eenduidige visie en systematisch ouderbeleid nodig is. In hoofdstuk twee wordt het belang van gelijkwaardigheid en tweerichtingsverkeer in de communicatie tussen ouders en school besproken. Het werken aan goed lopende communicatie met ouders kost tijd. Is die tijd er wel? Die vraag wordt in hoofdstuk drie belicht. Wanneer het om allochtone ouders gaat, spreekt niet iedereen voldoende Nederlands. Daarom wordt er in hoofdstuk vier ingegaan op hoe je met dergelijke taalverschillen kunt omgaan. Het vijfde hoofdstuk laat zien hoe je met de oudergesprekken en andere activiteiten zoveel mogelijk ouders kunt bereiken. De laatste drie hoofdstukken gaan in op hoe je de communicatie *inhoudelijk* zodanig vorm kunt geven, dat deze er daadwerkelijk aan bijdraagt dat zowel op school als thuis de ontwikkeling van het kind zo goed mogelijk begeleid wordt. Hoofdstuk zes brengt aan de orde hoe de onderlinge communicatie er voor kan zorgen dat ouders beter in staat zijn om kinderen bij het onderwijs te ondersteunen. Het zevende hoofdstuk gaat in op het gezamenlijk signaleren en aanpakken van problemen in het leren of in het gedrag van het kind. In hoofdstuk acht wordt beschreven hoe je samen zo goed mogelijk tot een schoolkeuze voor het voortgezet onderwijs kunt komen.

Elk hoofdstuk beschrijft de dilemma's die leerkrachten en ouders ten aanzien van de diverse onderwerpen verwoorden. Deze worden aangevuld met observaties van de onderzoeker. Daartegenover staan positieve ervaringen en verrassende inzichten die de ogen doen openen voor de mogelijkheden die er zijn. Het grootste deel van de hoofdstukken bespreekt wat je kunt doen om deze mogelijkheden ook daadwerkelijk te benutten. Dit vormt tegelijk een antwoord op de ervaren knelpunten. Daarbij wordt steeds aandacht besteed aan de benodigde visieontwikkeling om daadwerkelijke verandering in gang te zetten. Dat is het kader voor de grote hoeveelheid meer concrete tips, die zo in praktijk gebracht kunnen worden. Het gaat daarbij om ideeën van leerkrachten en ouders die vaak al wel, maar soms ook nog niet, door hen toegepast worden. Deze zijn aangevuld met eigen inzichten op basis van analyses van de onderzoeksgegevens en literatuur. In het bijzonder moeten hier de publicaties van Cees de Wit over educatief partnerschap genoemd worden (www.kpcgroep.nl/ouder

senschool). Verder zijn de ervaringen van Talea van der Wal een belangrijke informatiebron geweest voor de aanbevelingen. Zoals al uit haar voorwoord bleek, is zij voormalig directrice van de Viersprong in Leiden, een basisschool die heel vooruitstrevend is als het gaat om het vormgeven van individuele school-oudercontacten.

In deze handreiking wordt meestal gesproken over ‘ouders’. De term ‘allochtoon’ wordt dan weggelaten. Hiervoor is gekozen vanwege de leesbaarheid en de eerder genoemde principiële redenen. Bovendien moet benadrukt worden dat veel van de omschreven dilemma’s en aanbevelingen niet specifiek zijn voor allochtone ouders, maar eveneens van toepassing zijn op autochtone ouders. De handreiking wordt geïllustreerd met talrijke citaten. Deze zijn taalkundig bewerkt en zeggen dus niets over de opleidingsachtergrond of het taalniveau van de geïnterviewden. Ten slotte moet hier opgemerkt worden dat de rapportbesprekingen of tienminutengesprekken in deze handreiking voor de herkenbaarheid ook als zodanig worden aangeduid, ondanks het pleidooi dat in één van de tips van hoofdstuk 2 gehouden wordt voor het gebruik van een meer neutrale term.

Maatwerk

Het verbeteren van de communicatie tussen school en ouders vraagt om *maatwerk*. Scholen, leerkrachten, ouders en leerlingen worden gekenmerkt door diversiteit. Het is belangrijk daar oog voor te hebben. De hierna te noemen eindrapportage van het onderzoek geeft nader inzicht in die diversiteit. Omwille van de leesbaarheid worden in deze handreiking vooral die hoofdlijnen naar voren gehaald, waarover in grote mate overeenstemming is. Deze vormen bovendien een belangrijk startpunt voor verbetering. Zo is vrijwel iedereen gelijk gestemd in de betrokkenheid bij het kind en de ambitie dit kind zo te begeleiden dat het succesvol is in zijn/haar ontwikkeling en schoolloopbaan. Ook de wil om daar een rol in te spelen en hierover met elkaar in contact te zijn, vind je bij verreweg de meeste ouders en leerkrachten terug. Daarbij worden de *individuele* school-oudercontacten op diverse scholen doorgaans opvallend identiek vorm gegeven. Hierdoor is ook de constatering dat de onderlinge samen-

werking door het bestaande ouderbeleid in belangrijke mate afgeremd wordt, van toepassing op veel scholen. Wanneer je dit echter openbreekt, zul je een grote verscheidenheid tegen komen in de manier waarop leerkrachten en ouders de genoemde ambitie vorm zullen geven. Ook de mogelijkheden die ze daarvoor hebben en hun houding zal verschillen. Verbeterde individuele onderlinge contacten geven echter een schat aan mogelijkheden om die diversiteit te verkennen en tot maatwerk te komen.

De aanbevelingen in deze handreiking zijn bedoeld om te inspireren. Wat voor de ene leerkracht of ouder werkt, werkt voor de ander misschien niet. De ruimte die er op de ene school is of gemaakt wordt om samenwerking met ouders vorm te geven, is er op de andere school misschien (nog) niet. Hét antwoord bestaat niet en er zijn nog veel meer antwoorden mogelijk dan in dit document aan bod komen. Er is gekozen voor een vrij grote hoeveelheid tips, om de lezer in de gelegenheid te stellen om daarin passend bij de eigen situatie te ‘shoppen’. Daarbij hoeft de handreiking niet van het begin tot het einde gelezen te worden. Het is goed mogelijk om in te zoomen op het hoofdstuk dat betrekking heeft op een op dit moment in de eigen omstandigheden levend thema.

Tegelijkertijd moet er gewaakt worden voor geïsoleerde en niet-systematische toepassing van maatregelen. In een dergelijke situatie zullen ze niet het beoogde succes oogsten en zelfs averechts kunnen werken. Het kan dan het moedeloze gevoel geven ‘dat de school al zoveel doet, maar dat het met deze ouders toch nooit lukt’. Ook ouders kunnen gefrustreerd raken en het af laten weten. Zoals aangegeven, wordt in elk hoofdstuk daarom aandacht besteed aan het werken aan een visie, beleid en houding. Dat is de aarde van waaruit zaadjes tot bloei kunnen komen. Dat is ook de basis die je nodig hebt om op terug te grijpen, wanneer bepaalde maatregelen niet werken zoals verwacht. Het geeft de inspiratie om andere mogelijkheden uit te proberen. Dit neemt niet weg dat je vanuit een dergelijke basis klein kunt beginnen. Alles hoeft niet uitgekristalliseerd te zijn voordat je aan de slag gaat. Je kunt je eerst op één of enkele aspecten van een vernieuwd ouderbeleid concentreren en zo succeservaringen opbouwen. Het is ook mogelijk de vernieuwing met enthousiaste mensen in de onderbouw te starten en het van daaruit te laten groeien naar de rest van de school. Het werken aan communicatie tussen ouders en leerkrachten

vraagt, net als in elke relatie tussen mensen, om voortdurende groei en onderhoud, bij steeds veranderende omstandigheden en behoeften.

De doelgroep van de handreiking

Zoals al in het begin van deze handreiking wordt aangegeven, is dit document in de eerste plaats gericht op het basisonderwijs zelf: de directies, leerkrachten en andere schoolmedewerkers. Zij hebben de professionele verantwoordelijkheid voor de schoolcarrière van de kinderen en een sturende rol als het gaat om de vormgeving van de contacten met hun ouders. Hierdoor beschikken zij eveneens over de meeste mogelijkheden om deze contacten te verbeteren.

Dit neemt niet weg dat ook ouders zelf vanuit de eindverantwoordelijkheid die zij dragen voor het welzijn en de ontwikkeling van hun kind hier een initiërende rol in kunnen vervullen. Zij kunnen individueel of samen met andere ouders de dialoog aangaan met de school over hun wensen en verwachtingen ten aanzien van de onderlinge contacten en nagaan wat zij zélf hieraan kunnen verbeteren. Hoewel deze handreiking zich door de schrijfwijze niet zozeer op ouders richt, kan dit document voor hen wel een inspiratiebron zijn. Alleen al door het bij scholen onder de aandacht te brengen, geven ouders een duidelijk signaal af.

Een derde belangrijke doelgroep zijn de PABO's. Tijdens de opleiding blijkt doorgaans weinig aandacht te zijn voor oudercontacten, waardoor leerkrachten vaak nauwelijks toegerust zijn om dit soort gesprekken te voeren. Het toenemende belang dat in het onderwijs gehecht wordt aan de samenwerking met ouders, verdient ook in de opleiding zijn weerklink te krijgen. Deze handreiking beoogt daarom eveneens voor de PABO's relevant te zijn.

Verder vervullen onderwijsondersteunende organisaties regelmatig een belangrijke rol in het begeleiden van scholen bij het verbeteren van de oudercontacten. Zij verzorgen eveneens vaak nascholing op dit gebied. Zij vormen dan ook een vierde doelgroep voor wie deze handreiking interessant kan zijn.

Onderzoek

Ten slotte is het voor de lezer belangrijk om nog iets meer te weten over waar de informatie uit deze handreiking op gebaseerd is. Er heeft een diepgaand onderzoek plaats gevonden op vier scholen in verschillende Nederlandse steden. Van deze scholen was steeds meer dan 65% van de leerlingen allochtoon. Het ouderbeleid van de scholen is bestudeerd via onder meer schoolgidsen, schoolplannen en gesprekken met directeuren en eventuele oudercoördinatoren. Verder hebben er diepte-interviews plaats gevonden met leerkrachten, intern begeleiders en ouders naar hun ideeën over en ervaringen met de onderlinge contacten. De onderzoeker heeft ook oudergesprekken bijgewoond om te zien hoe dergelijke gesprekken in de praktijk verlopen.

In totaal zijn 66 ouders uitgebreid aan het woord geweest. De grootste groepen zijn de Marokkaanse- en Turkse Nederlanders. De andere ouders komen oorspronkelijk uit: Suriname, Irak, Kaap Verdië, Pakistan, Egypte, Curaçao, Burundi, Afghanistan, Syrië, Kosovo, China, Tunesië, Ghana en de Nederlandse Antillen. De meeste ouders zijn in het land van herkomst geboren. Een deel van hen is al op jonge leeftijd naar Nederland gekomen, anderen hebben zich hier meer recent gevestigd. De opleidingsachtergrond varieert eveneens sterk: van geen scholing, alleen de basisschool of middelbare school tot een beroepsopleiding of de universiteit. De laagopgeleiden zijn het sterkst vertegenwoordigd. De mate waarin de ouders de Nederlandse taal beheersen loopt zeer uiteen. Verder zijn 17 leerkrachten en 4 intern begeleiders geïnterviewd. Zij zijn bijna allemaal in Nederland geboren en getogen. Slechts enkelen zijn van niet-Nederlandse afkomst. Het aantal jaren werkervaring en de periode waarin zij hun opleiding hebben gevolgd is erg verschillend.

De eigen onderzoeksbevindingen zijn ten slotte aangevuld met en getoetst aan een uitgebreide literatuurstudie. Het onderzoek kende verder een begeleidingscommissie van mensen uit de praktijk van het onderwijs (zie woord van dank). Ook van hun ervaringen is in deze handreiking dankbaar gebruik gemaakt. Enkelen van hen werden al eerder in deze inleiding genoemd. De lezer die meer achtergrondinformatie en verdieping wil, wordt verwezen naar de 'Onderzoeksrapportage Terug naar de

basis: communicatie tussen leerkrachten en allochtone ouders in het primair onderwijs'.

Deze is te downloaden op: www.kpcgroep.nl/oudersenschool. Ook de wetenschappelijke verantwoording en literatuurverwijzingen zijn hierin terug te vinden.

1. Samen met ouders: weten wat je wilt

“Als je met kinderen werkt, heb je met ouders te maken. Hoe beter het contact is, hoe beter voor de ontwikkeling van het kind. Het is belangrijk om ouders in de school te halen. Zo wordt zichtbaar waar linken tussen thuis en school liggen. Wat kunnen ouders thuis doen? Het is goed om de betrokkenheid met de school te vergroten.” (een leerkracht)

In de inleiding wordt als uitgangspunt genomen dat school en ouders elkaar nodig hebben om tot succesvol onderwijs van het kind te komen. Deze noodzaak wordt door beide partijen ingezien. Wanneer je een schoolgids openslaat, wordt vrijwel altijd aangegeven dat de school samenwerking met ouders belangrijk vindt. Ook individuele leerkrachten onderkennen doorgaans, zoals uit bovenstaande citaat blijkt, dat er belangrijke schakels zijn tussen de ouders en de school. Dezelfde visie vind je bij de ouders terug. Vrijwel iedereen ziet in de schoolloopbaan van hun kinderen een actieve rol voor zichzelf weggelegd. Deze gemeenschappelijke basis vormt dan ook een goed startpunt voor de zoektocht naar vormen van onderlinge samenwerking.

“Ik weet hoe het met de kinderen thuis gaat. De leerkrachten weten hoe het met de kinderen op school gaat. Bij problemen moeten wij deze samen oplossen.” (een ouder)

Toch is de afstand tussen ouders en school vaak groot. Leerkrachten ervaren regelmatig onvoldoende actieve betrokkenheid van de ouders. Zij verklaren hun terughoudendheid onder meer met het argument dat veel ouders vanuit hun cultuur de eigen verantwoordelijkheden scheiden van die van de school. Wanneer je echter kijkt naar hoe oudercontacten vanuit de school in de praktijk vorm krijgen, dan is het de vraag of deze wel voldoende ruimte geven aan echte samenwerking. De in de schoolgidsen weergegeven visie is doorgaans nauwelijks uitgewerkt in helder (schrifte-

lijk) beleid. De verwachtingen die de school van ouders heeft worden hierdoor ook weinig expliciet naar hen gecommuniceerd. Zo blijkt dit nauwelijks een thema te zijn tijdens de eerste contacten die ouders met scholen hebben. Het streven naar meer ouderbetrokkenheid wordt vaak vooral vertaald in groepsactiviteiten voor ouders. De individuele school-oudercontacten en het verbeteren daarvan, krijgt doorgaans veel minder aandacht. Opvallend is daarbij dat tijdens deze contacten onderwerpen als de thuissituatie, de opvoeding op school en thuis, en de onderwijsondersteuning van ouders maar weinig structureel aan bod komen. Dit zijn juist de onderwerpen waarbij de onderlinge uitwisseling en afstemming het meest tot uiting komt. Dus waar in de visie samenwerking centraal staat, is de praktijk nog vooral gericht op het informeren en inschakelen van ouders. Het is dan ook erg belangrijk om als school goed te weten wat je echt wilt en waarom. Van daaruit kun je gericht zoeken naar mogelijkheden om dat te realiseren, waarbij je zult merken dat meer wegen naar Rome leiden. Je hebt dan eveneens een betere basis om ouders te enthousiasmeren voor een meer actieve rol.

Het ontwikkelen van een visie:

Een gemeenschappelijk belang:

Ouders en school hebben een gemeenschappelijk belang waarop beiden aan te spreken zijn: **een zo'n goed mogelijke begeleiding van de schoolloopbaan en ontwikkeling van het kind**. Het kind, en wat goed voor hem/haar is, vormt een duidelijk uitgangspunt voor ouderbeleid waar steeds aan gerefereerd kan worden.

Weten wat je wilt:

Het is belangrijk om **binnen het schoolteam te bespreken wat de wensen en verwachtingen zijn ten aanzien van de samenwerking met ouders** op het gebied van onderwijs en opvoeding. Wanneer zouden we tevreden zijn over deze samenwerking? Op welke wijze kan deze samenwerking concreet vorm krijgen in de onderlinge contacten? Hoe zou hiervoor de optimale medewerking van de ouders verkregen kunnen worden? Wat zijn we zelf bereid en in staat hierin te investe-

ren? Waar worden als gevolg hiervan de mogelijkheden eventueel beperkt (grenzen!)? Samenwerking met ouders moet in dialoog met hen vorm krijgen, maar de school vult vanuit haar leidende rol het (voorlopige) speelveld en de (voorlopige) spelregels in. De Wit heeft voor een dergelijke visieontwikkeling uitgebreide instrumenten ontworpen. Deze zijn te verkrijgen op www.kpcgroep.nl/oudersenschool.

Wat kun je concreet doen?

De praktijk:

- **Draag de eigen visie vanaf de allereerste contacten met de ouders uit.** Vraag daarbij ook naar hun eigen wensen. Gebruik hiervoor een lijstje met vaste aandachtspunten. Door dit al tijdens het oriënterende gesprek en/of de inschrijving te bespreken, worden de wederzijdse verwachtingen duidelijk en kan de basis voor samenwerking worden gelegd. Dit is des te belangrijker wanneer ouders minder kennis hebben van de gang van zaken op school of wanneer hun visie over de wederzijdse verantwoordelijkheden afwijkt van die van de school. De inschrijving is op deze manier niet meer alleen voor het kind, maar ook voor de ouders een markering van hun intrede in de schoolgemeenschap. Het traject dat school en ouders samen doorlopen, wordt bovendien meer vanzelfsprekend wanneer deze parallel is aan de schoolloopbaan van het kind.
- Het verdient aanbeveling om binnen het team **een basisagenda voor de oudergesprekken** (tienminutengesprekken of rapportbesprekingen) te ontwikkelen. Te grote verschillen tussen de leerkrachten in de samenwerking met ouders kan namelijk ondermijnend werken.
Een voorbeeld van een dergelijke basisagenda:
 - a) welkom,
 - b) een informeel gesprekje,
 - c) informeren bij de ouders hoe zij vinden dat het met hun kind gaat (zit het lekker in zijn/haar vel, gaat het thuis goed, gaat het met plezier naar school, zijn ze tevreden over de school, enz.; zie ook hoofdstuk 2),

- d) het bespreken van het rapport,
 - e) het bespreken van aandachtspunten op het gebied van de ontwikkeling en het leren en het maken van afspraken over de benodigde ondersteuning van school en/of ouders,
 - f) het bespreken van aandachtspunten in het gedrag en het maken van afspraken over de benodigde ondersteuning van school en/of ouders,
 - g) eventueel onder de aandacht brengen van actuele gebeurtenissen of (ouder)activiteiten op school, ouders wijzen op de tussentijdse contactmogelijkheden met leerkrachten en hen uitnodigen daar gebruik van te maken,
 - h) rondvraag,
 - i) korte samenvatting van het gesprek: wat gaat goed, wat zijn aandachtspunten, welke afspraken zijn hierover gemaakt en op welke wijze is hierover nog contact,
 - j) afscheid.
- Zorg daarbij eveneens voor **afspraken over procedures en gehanteerde regels**, zoals bij het uitnodigen van ouders, de omgang met wegblijvende ouders, de voorbereidingen, de minimum leeftijd van eventueel aanwezige tolken, het al dan niet schriftelijk vastleggen van gemaakte afspraken, verslaglegging over het gesprek, nabespreken van oudergesprekken in teamvergaderingen of intervisie tussen collega's.
 - Spreek ook af in welke situaties ouders worden uitgenodigd voor een **extra gesprek**, er op **huisbezoek** gegaan wordt, enzovoorts (zie ook de hierna volgende hoofdstukken).

2. Het moet van twee kanten komen

Echte communicatie komt van twee kanten. Ook voor samenwerking heb je leerkrachten én ouders nodig. Daarin moeten beiden investeren. Het vraagt om betrokkenheid van de ouders naar het kind binnen de school, van de ouders naar de school als geheel en van de school naar de ouders en het kind in de thuissituatie (De Wit). Ouders en leerkrachten hebben ieder een andere betrokkenheid en verantwoordelijkheid ten aanzien van het kind. Het vergt dan ook inlevingsvermogen om de ander goed te begrijpen en zijn visie en bijdrage op waarde te kunnen schatten. Zoals in het vorige hoofdstuk al bleek, is de opzet van de school-oudergesprekken en de onderwerpen die daarin aan bod komen vooralsnog vaak weinig gericht op echte uitwisseling. Ook op elkaars houding hebben de gesprekspartners het nodige aan te merken.

“Het is wel anders dan gesprekken met autochtone ouders; zij stellen veel vragen. Bij allochtone ouders ben jij vooral degene die vertelt. Veel vragen krijg je niet terug. Er is nauwelijks sprake van tweerichtingsverkeer. Ondanks dat ik hen er toe uitnodig ook te spreken, door bijvoorbeeld te informeren of zij het begrepen hebben en of zij nog vragen hebben.” (een leerkracht)

Een veel gehoorde klacht bij leerkrachten is dat de oudergesprekken wel erg veel eenrichtingsverkeer betreft van henzelf naar de ouders. Ook als hen gevraagd wordt wat ouders zouden kunnen verbeteren aan de onderlinge contacten, worden veel aspecten in deze sfeer genoemd. Zo moeten ze meer initiatieven nemen, gewoon durven komen en vragen stellen. Leerkrachten vinden verder dat veel ouders weinig open zijn. Zij zien dit veelal als een cultuurverschijnsel is: de vuile was hang je niet buiten.

“Er was eens een schoolfeest voor de kinderen en de ouders. We hadden toen een stagiaire die voor waarzegster wilde spelen. We hadden een

mooie hoek ingericht. Daar zat ze dan, achter het gordijn. Diverse ouders namen het serieus. Ze gingen naar de waarzegster om hun hand te laten lezen. Ze stortten daar heel hun hart uit over alle zorgen die ze over hun zoon of dochter hebben. Ineens werd daar heel open van alles en nog wat gezegd, terwijl wij als leerkrachten vaak nauwelijks iets te horen krijgen.”(een leerkracht)

“De school is vaak te arrogant om écht naar ouders te luisteren. We klagen vaak dat ouders niet betrokken zijn, maar als ze hun mond open doen, dan is het ook weer niet goed.” (een leerkracht)

Ouders geven eveneens regelmatig aan dat ze vinden dat zij zelf of collega-ouders initiatiefrijker zouden kunnen zijn en meer eigen verantwoordelijkheid zouden kunnen nemen. Tegelijkertijd stuiten zij op hun beurt soms op de nodige afstandelijkheid bij leerkrachten. Deze laatste komen niet altijd even belangstellend over, stellen vaak weinig vragen en zijn veel zelf aan het woord. Tijdens de observaties valt eveneens op dat leerkrachten vooral gericht zijn op het geven van informatie en vaak nauwelijks ingaan op de opmerkingen die ouders maken. De vragen die gesteld worden zijn doorgaans erg algemeen. Bij ouders bestaat er verder de nodige twijfel als het gaat om het vertrouwen dat de leerkrachten in hen hebben. Daarbij voelen ze zich bovendien te veel over één kam geschoren.

“Naar de thuissituatie wordt niet gevraagd. Eigenlijk is het wel belangrijk. Toen mijn moeder bijvoorbeeld ziek was en naar Nederland kwam, sliep zij met mijn dochter op één kamer. Toen moeder overleden was, was mijn dochter bang op haar kamer. Ik wist niet of ik daarover iets aan de school moest aangeven. Ze geven niet de indruk dat de thuissituatie belangrijk is. Dus heb ik het niet aangehaald. De reactie zou dan misschien zijn: ‘wat gaat mij dat aan?’ Maar misschien hadden ze het achteraf wel moeten weten. Misschien heeft dat het gedrag op school ook beïnvloed. Kijk als dat soort dingen in mijn land gebeurden, dan wist zo’n onderwijzer in een dorpsgemeenschap dat direct. Dat maakt het verschil. Hier bemoei je je sowieso minder met elkaar.” (een ouder)

“Toen ik met een probleem op school kwam, kreeg ik geen reactie. Misschien hebben ze geen reactie. Misschien zijn ze bang of moeten ze het eerst met anderen bepraten. Ze koopt, maar ze verkoopt niet. Ze luistert naar mijn woorden, maar geeft geen woorden terug. Het is een tactiek.”
(een ouder)

Ouders zijn er doorgaans goed van op de hoogte dat zij met vragen en klachten op school terecht kunnen. Het merendeel voelt zich over het algemeen welkom en goed gehoord. Toch komt het ook zeer regelmatig voor dat ze niet tevreden zijn met de reactie: de klacht werd niet naar tevredenheid opgelost, ouders voelen zich niet serieus genomen, er wordt om het antwoord heen gedraaid of verdedigend gereageerd. Overigens blijkt dat leerkrachten zich doorgaans zeer bewust zijn van het belang van hun eigen houding.

“Hoe stroef de contacten in het begin ook lopen, je moet als leerkracht gewoon door blijven gaan. Jij als leerkracht kunt ouders op hun gemak stellen. Je moet een praatje met hen maken, ook al verstaan ze je niet. Je glimlacht naar ze. Je zegt wat tegen ze, je vraagt wat. Na een tijdje komen ze zelf. Ze voelen: ze luistert, ze probeert me te begrijpen. Je moet je open opstellen. Je moet het gevoel geven dat ze erbij horen.” (een leerkracht)

Visie op ouders als daadwerkelijke gesprekspartners:

Gelijkwaardigheid

Je krijgt meer gelijkwaardigheid in de gesprekken, wanneer je **ouders als ervaringsdeskundigen** benadert. Zij hebben vanuit de thuissituatie veel kennis van het kind, waar je als leerkracht je voordeel mee kunt doen.

Omgang met beeldvorming

Je kunt op een constructieve manier omgaan met (bij jezelf) **bestaan- de beelden** over allochtone ouders door ze **om te buigen naar wensen** en daar aan te werken: wij willen voor de optimale ontwikkeling van het kind graag samenwerking met en ondersteuning van de ouders.

Omgang met culturele diversiteit

Het schoolklimaat en het imago van de school zou erbij gebaat kunnen zijn wanneer de school een **duidelijke visie ontwikkelt op de omgang met de culturele diversiteit binnen de schoolmuren**. Zo kan culturele diversiteit bijvoorbeeld gezien worden als meerwaarde voor de ontwikkeling van het kind: de leerling kan kennis maken met andere culturele achtergronden en hij/zij kan zich oefenen in de benodigde sociale vaardigheden om actief te kunnen functioneren in de pluriforme samenleving. Een dergelijk integraal beleid bevordert ook meer gelijkwaardige oudercontacten.

Wat kun je concreet doen?

Het creëren van een veilige sfeer:

- Vertrouwen bouw je op door **elkaar te leren kennen**. Neem daarom tijdens de oudergesprekken de tijd voor een algemeen praatje, maak gebruik van informele ontmoetingsmomenten en bezoek de kinderen en hun ouders eventueel thuis.

“Dan kunnen ze de situatie thuis zien. Ze kunnen zien hoe mensen leven en thuis zijn. Dat zou ik wel leuk vinden. Ik vind dat ook juist op een school met veel allochtone leerlingen belangrijk. Marokkanen worden allemaal in dezelfde hoek geplaatst. Maar niet iedereen is hetzelfde. De ene ouder is de andere niet.” (een ouder)

- Het is belangrijk om, bijvoorbeeld met behulp van een gespreksprotocol voor leerkrachten, aandacht te hebben voor **houdingsaspecten**, zoals:
 - a) geef ouders een welkom gevoel en benadruk daarbij het belang dat je aan hun komst hecht,
 - b) toon respect door ouders te laten merken dat je hen als ervaringsdeskundigen serieus neemt,
 - c) verplaats je in de ouders en toon begrip,
 - d) luister naar elkaar en reageer op wat de ander zegt,

- e) heb aandacht voor de lichaamshouding (lichaamstaal, hanteren van stiltes, een uitnodigende blik),
 - f) geef ouders een goed gevoel (aandacht voor wat goed gaat en voor hun inspanningen),
 - g) schiet bij vragen of klachten niet in de verdediging: dat is weinig constructief en brengt bovendien het risico met zich mee dat ‘de schuld’ al gauw bij het kind of de ouder komt te liggen,
 - h) zorg voor overeenstemming over eventuele problemen als basis voor het werken aan oplossingen,
 - i) zorg voor een positieve afsluiting (een compliment, iets leuks over hun kind, of meegeven van gevoel van ‘samen de schouders eronder’).
- Het verdient aanbeveling de grondhouding en communicatieve vaardigheden te versterken via bijvoorbeeld training of intervisie, omdat deze bepalend zijn voor de kwaliteit van de communicatie en daaruit voortvloeiende samenwerking.
 - Je kunt ouders ook op hun gemak stellen door aan te bieden dat zij – als ze dat prettig vinden – altijd de mogelijkheid hebben samen met hun partner óf een andere vertrouwenspersoon naar gesprekken te komen. Wanneer je als leerkracht een moeilijk gesprek verwacht, kun je immers ook de steun van bijvoorbeeld de interne begeleider vragen.

Het stimuleren van tweerichtingsverkeer:

- Door voorafgaand aan de eerste schooldag of tijdens de eerste schoolweken (eventueel via een huisbezoek) een gesprek met de ouders te voeren over de voorschoolse ontwikkeling van het kind, benadruk je vanaf het begin het belang dat je aan informatie vanuit de thuissituatie hecht.
- Geef de school-oudergesprekken een brede opzet en laat dat tot uitdrukking komen in de hiervoor gebruikte term. Wanneer je ouders uitnodigt voor een rapportbespreking, dan geef je daarmee de boodschap dat het in essentie om informatieoverdracht van de school naar de ouders gaat. Dit wordt nog eens versterkt doordat de rapporten soms pas uitgereikt worden tijdens de bespreking en ouders als gevolg daarvan geen tijd hebben om zich voor te bereiden.

- Wanneer je met een **vaste en terugkerende agenda** werkt, kunnen ouders zich eveneens voorbereiden op het gesprek (zie hoofdstuk 1).
- Zorg ervoor dat er een **informatie-uitwisseling** op gang komt door de ouders niet gelijk met de eigen informatie te overspoelen, door gerichte vragen aan hen te stellen, door de tijd te nemen voor de antwoorden en daar dieper op in te gaan (dus niet alleen ‘hoe gaat het?’ en ‘heeft u nog vragen?’, maar bijvoorbeeld ook ‘hoe vindt u dat het met het kind gaat?’, ‘waaraan merkt u dat?’, ‘hoe komt dat volgens u?’, ‘wat zou daar volgens u aan gedaan kunnen worden?’).
- Eigen initiatieven van ouders krijgen meer ruimte door mogelijkheden voor **laagdrempelige ontmoeting** te creëren: een inloopkwartier voor schooltijd, een wekelijkse vaste inloopmiddag na schooltijd of een inschrijffijl voor extra gesprekken.

3. Tijd voor individuele school-ouder contacten

Om elkaar te leren kennen, voor informatie-uitwisseling en voor het zoeken naar vormen van samenwerking is tijd nodig. Is die tijd er wel?

“Ik heb het gevoel dat de gesprekken te kort zijn. De cijfers worden verteld. De zwakke punten worden gezegd. Daar houdt het mee op. Vaak heb je nog geen eens tien minuten. Als je daar zit, dan ben je wat je zelf had willen weten helemaal kwijt. Wat moet je wel en niet vragen? Ze zeggen niet dat er geen tijd meer is voor je vraag. Maar je weet zelf: wat kun je oplossen in die tijd? Je hebt weinig kans echt over je kind te horen, vind ik. Buiten de tienminutengesprekken heb je geen contact. Je moet het met drie keer per jaar tien minuten doen. Wat kun je dan te weten komen? Volgens mij niets.” (een ouder)

Het aantal vaste momenten in het schooljaar waarop leerkrachten mondeling contact zoeken met de ouders is doorgaans beperkt tot twee of drie tienminutengesprekken bij het verschijnen van het rapport. De meest gehoorde klacht bij ouders, maar ook bij een deel van de leerkrachten, is dat deze gesprekken niet lang genoeg zijn. Ze voldoen redelijk voor informatieoverdracht van de school naar de ouders. Tevredenheid over de oudercontacten wordt door leerkrachten dan ook meestal toegelicht met de indruk dat ze er voldoende in slagen om de ouders te informeren. De ouders zeggen ook vaak dat ze goed geïnformeerd worden. Wanneer zij zich echter zorgen maken over de leerprestaties of het gedrag van het kind, dan worden de tien minuten al snel te kort gevonden. Ook is er nauwelijks tijd voor bijvoorbeeld een informeel praatje of informatie-uitwisseling met de ouders. Zoals uit hoofdstuk 1 al bleek, blijven tijdens deze gesprekken veel onderwerpen liggen. De meeste ouders hebben verder tussendoor nauwelijks contact met de leerkrachten. Alleen in uitzonderlijke situaties worden ouders door de school uitgenodigd voor een extra gesprek. Ook op initiatief van de ouders komt het doorgaans alleen tot een uitbreider

gesprek als er echt iets aan de hand is. In de onderbouw vinden verder bij het halen en brengen informele contacten plaats. Dit verschilt echter sterk per ouder. In de hogere klassen wordt het veelal ontbreken van dergelijke gesprekken als een gemis ervaren.

“Meestal heb je als leerkracht te kort tijd. Je wilt veel vertellen. Ouders hebben veel te vragen, willen veel dingen weten. Je geeft wel altijd aan: als je meer wilt weten, dan kun je altijd een afspraak maken om verder te praten. Maar in de praktijk gebeurt dat meestal niet.” (een leerkracht)

“Over het algemeen zou het wel goed zijn om ouders eens wat vaker gewoon tussendoor te spreken. Meer informeel, tijdens sportdagen en dergelijke. Op die manier creëer je een band. Dat gebeurt in de onderbouw veel meer. Dat is begrijpelijk, maar wel jammer. Je mist daardoor een stukje sfeer.” (een leerkracht)

Scholen ervaren vaak een spanningsveld tussen het belang dat ze hechten aan de oudercontacten en de hoge werkdruk. Ze worden gedwongen prioriteiten te stellen. Daarbij moet steeds opnieuw overwogen worden welke plek oudercontacten krijgt in de tijdsbesteding.

Visie op tijdsinvestering in school-oudercontacten:

Oudercontacten als onderdeel van het primaire onderwijsproces

De tijd die in de school-oudercontacten gestoken wordt, ‘verdient zich als het ware terug’ als je ze zodanig vorm geeft dat ze leiden tot betere onderlinge samenwerking en ze een bijdrage leveren aan de ontwikkeling van het kind (zie hoofdstuk 6 en 7). Het is dan niet langer ‘een extra taak’, maar het gaat onderdeel uitmaken van het primaire onderwijsproces.

Preventie

Er gaat een preventieve werking uit van verbeterde school-oudercontacten. Voor conflicten wordt vanzelfsprekend veel tijd genomen (kost energie). Wanneer er stelselmatig iets meer tijd genomen wordt voor

de onderlinge contacten, ben je op een positieve manier met elkaar bezig (geeft energie) en kun je veel conflicten met elkaar vermijden (bespaart energie). Ook wanneer zich in de ontwikkeling van het kind problemen voor doen waarbij je de ouders nodig hebt, **pluk je de vruchten van een al opgebouwde relatie.**

Taakbeleid

Door school-oudercontacten op te nemen in het taakbeleid, gaat het **meer expliciet en vanzelfsprekend deel uit maken van het takenpakket** van de leerkracht. Betrek daarbij ook de tijd die nodig is voor het voor- en nawerk van oudercontacten. Door een logboek bij te houden van de oudercontacten die plaats vinden, krijg je beter zicht op de daadwerkelijke tijdsinvestering en creëer je ook een belangrijk naslagwerk voor collega's. Er moet echter voor gewaakt worden dat ditzelfde taakbeleid een al te rigide kader voor de school-oudercontacten wordt.

Wat kun je concreet doen?

Tijdseffectieve school-oudercontacten:

- Door **iets meer tijd** uit te trekken voor de **rapportbesprekingen** (minimaal 15 minuten), benut je de goede opkomst bij deze gesprekken veel beter. Er ontstaat dan ruimte om van die gelegenheid gebruik te maken om ook andere belangrijke zaken te bespreken (zie ook hoofdstukken 5-8). Je bent dan op andere momenten minder tijd kwijt met het benaderen van ouders. Eventueel zou overwogen kunnen worden dergelijke gesprekken los te koppelen van het verschijnen van het rapport, zodat ze beter gespreid kunnen worden. Of er zou voor gekozen kunnen worden de rapporten niet meer allemaal gelijktijdig te verstrekken (daarmee onderstreep je bovendien het principe dat ieder kind zijn eigen ontwikkeling heeft en verzacht je de bestaande onderlinge competentiestrijd tussen leerlingen of hun ouders).
- Je kunt op een tijdseffectieve manier zorgen voor meer continuïteit in de contacten met de ouders, door hen eens in de zoveel tijd te **bellen** om even kort te bespreken hoe het thuis en op school met het kind

gaat. Het is dan wel belangrijk om na te gaan of de ouder op dat moment vrij kan spreken, zonder dat het desbetreffende kind zelf aanwezig is.

- Sommige **informele oudercontacten** kosten nauwelijks extra tijd en zijn toch waardevol, zoals: ouders die de kinderen naar school komen brengen even groeten, de tijd dat je pleinvacht bent eveneens gebruiken voor een praatje met de ouders, ouders beurtelings uitnodigen om te assisteren bij uitstapjes en die gelegenheid aangrijpen om elkaar beter te leren kennen, een gesprekje met ouders tijdens evenementen. Behalve voor het klassentheater, een periodesluiting of de presentatie van de resultaten van de projectweek, kunnen ouders ook uitgenodigd worden bij vieringen als Sinterklaas, Kerst, Pasen, Suikerfeest, Offerfeest, Holi-feest, zomerfeest, een familiedag.
- Wanneer leerkrachten **meerdere jaren dezelfde groep leerlingen** houden, plukken zij langer de vruchten van de eerder opgebouwde relatie met de ouders.

Meer tijd door het creëren van extra ontmoetingsmogelijkheden:

- Je kunt zorgen voor meer mogelijkheden voor **laagdrempelige ontmoeting op initiatief van de ouders** via een open inloop of inschrijflijsten (zie hoofdstuk 2).
- Via het afleggen van **huisbezoeken** ontstaat ruimte om elkaar te leren kennen en voor echte uitwisseling tussen school en ouders (zie eveneens hoofdstuk 2).

4. Het overbruggen van taalverschillen

Om te kunnen communiceren, moet je elkaar verstaan. Dat deze meest primaire voorwaarde bij interculturele ontmoetingen geen vanzelfsprekendheid is, brengt voor de gesprekspartners veel onzekerheid met zich mee.

“Bij een derde van de ouders weet je als ze weglopen dat ze er niks van hebben begrepen. Ik ben bij deze groep ouders ook vrij hard in mijn bewoordingen. Als je bijvoorbeeld zegt: ‘hij doet niet goed zijn best’, dan horen ouders die weinig Nederlands begrijpen alleen maar ‘goed’. Als ouders het niet goed begrepen hebben, dan kunnen ze ook geen vragen stellen.” (een leerkracht)

De leerkrachten ervaren de gebrekkige beheersing van de Nederlandse taal van veel ouders meestal als één van de grootste belemmeringen voor de onderlinge contacten. Het is voor hen vaak onduidelijk wat ouders van het gesprek begrepen hebben. Wanneer ouders die slecht Nederlands spreken een tolk meenemen (een familielid of een kennis), dan biedt dat meestal soulaas. Het is dan mogelijk om meer nuance over te brengen en veel misverstanden kunnen zo voorkomen worden. Toch worden ook nadelen genoemd. Zo heb je nauwelijks zicht op de kwaliteit van de vertaling. Ook wordt het gesprek zakelijker doordat het contact door tussenkomst van een tolk minder direct is.

“In het begin was het een beetje moeilijk. Ik wilde toen uit schaamte niet heel veel praten. Soms zei ik ook ‘ja’ als ik het niet zo goed begrepen had. En dan ging ik snel naar huis. Ik kon niet iedere keer iemand mee vragen om voor mij te vertalen. Maar na het tweede jaar dat mijn zoon daar op school zat, ging het beter. Als ik het dan niet begrepen had, dan vroeg ik nog een keer om uitleg.” (een ouder)

Het is opvallend dat het probleem met de Nederlandse taalbeheersing onder ouders relatief weinig genoemd wordt. Toch voelt een deel van hen er zich ook door beperkt. Zij gaan niet zo gemakkelijk naar school en schamen zich er soms voor om te moeten praten. Sommigen voelen zich, zoals uit onderstaand citaat blijkt, genegeerd en kruipen daardoor nog verder in hun schulp.

“Sommige ouders spreken weinig Nederlands, zoals mijn vrouw. Het is dan belangrijk dat de leerkracht het rustig uitlegt. Zodat deze moeders toch met de maatschappij mee kunnen. De leerkrachten moeten niet bij voorbaat denken: dat wordt toch niks. Ze wonen hier in Nederland. Ze moeten begrip hebben voor die mensen. Vanwege de taal spreken ze mijn vrouw nu niet snel aan. En ik heb vanwege mijn werk geen tijd. Dat is een groot probleem.” (een ouder)

De ervaring met de Nederlandse taalbeheersing van de ouders die aan dit onderzoek hebben deelgenomen, doet vermoeden dat het taalniveau van een aanzienlijke groep ouders wordt onderschat. Volgens de informatie van de leerkrachten zou de helft van de geïnterviewden de Nederlandse taal onvoldoende beheersen. Doordat tijdens de interviews vooral de ouders aan het woord waren, ontstond een meer genuanceerd beeld over hun taalkennis. Veel ouders blijken de Nederlandse taal beter te kennen, dan hun soms gebrekkige uitspraak doet geloven. In de meeste situaties is extra uitleg in eenvoudige bewoordingen en extra inspanning bij het luisteren voldoende. Slechts een kleine groep ouders bleek echt zo weinig van het Nederlands te begrijpen, dat vertaling in eigen taal nodig was. Dergelijke situaties konden doorgaans goed worden opgelost met een tolk uit de eigen omgeving van de ouders.

Visie op taalproblemen:

Het relativeren van taalproblemen

Door de taalproblemen te relativeren, ontstaat er ruimte om creatiever met de taalbeheersing van ouders om te gaan en te ervaren dat je met enige inspanning samen vaak al heel ver komt.

Het belang van de Nederlandse taal voor de samenwerking

Wanneer je als school een **duidelijk standpunt inneemt** ten aanzien van het belang van het beheersen van de Nederlandse taal voor de samenwerking met ouders, kun je dit consequent en vanaf de eerste contacten naar de ouders toe communiceren. Het is daarbij – in het verlengde van het voorgaande - belangrijk geen onnodige drempels op te werpen. Zo kun je aangeven dat je als school graag met ouders wilt kunnen praten over het kind en wat je beiden kunt doen om het kind zo goed mogelijk te helpen met het leren en het omgaan met anderen. Je kunt benadrukken dat die gesprekken in het Nederlands zijn en dat kennis van die taal daarom onmisbaar is. Tegelijkertijd kun je benoemen dat je ervaren hebt dat het echt niet nodig is om de taal perfect te spreken en dat als beiden hun best doen je elkaar al gauw kunt begrijpen.

Wat kun je concreet doen?

Eigen verantwoordelijkheid ouders:

- De school kan via een actieve bemiddelende rol stimuleren dat ouders **Nederlandse taalcursussen gaan volgen**. Het is hiervoor nodig goed op de hoogte te zijn van het aanbod binnen de wijk of de stad. De drempel kan verder verlaagd worden door dergelijke cursussen binnen de eigen schoolmuren te halen.
- Maak de expliciete afspraak dat ouders die het Nederlands nog onvoldoende beheersen, **zelf zorg dragen voor een tolk** tijdens de contacten met school. Zij kunnen voor zichzelf het beste bepalen of zij een tolk nodig hebben en wie zij hiervoor in vertrouwen willen nemen. Geef hierin ook je eigen grenzen aan (bijvoorbeeld: geen leerlingen van de school of geen kinderen jonger dan 18 jaar).

Omgang met een gebrekkige taalbeheersing:

- Laat je in de toenadering van ouders **niet ontmoedigen door een gebrekkige taalbeheersing**. Door hen aan te blijven spreken, nodig je ouders uit moeite te doen zich in de Nederlandse taal te oefenen. Je creëert een behoefte.

- De in het kader van de NT2 **opgebouwde deskundigheid** is ook bruikbaar bij de contacten met de ouders, zoals het gebruik van eenvoudige bewoordingen en het illustreren van het gesprokene met lichaamstaal of visuele voorbeelden (bijvoorbeeld het werk van het kind, zie ook hoofdstuk 7).
- Wees **zo expliciet mogelijk** in je bewoordingen. Maak abstracte opmerkingen ('hij doet niet zo goed zijn best') concreet door het gedrag te benoemen dat je in de klas ziet (niet stil zitten, kletsen).
- Voor gesprekken met ouders die de Nederlandse taal gebrekkig beheersen, heb je **meer tijd nodig** om extra uitleg te kunnen geven, om goed te kunnen luisteren, om af te tasten of er daadwerkelijk sprake is van wederzijds begrip of om een tolk te laten vertalen.

5 Het mobiliseren van ouders

Om in gesprek te kunnen gaan over de ontwikkeling en schoolloopbaan van het kind, moeten leerkrachten en ouders elkaar eerst ontmoeten. Dat betekent meestal dat ouders op school uitgenodigd worden. Zij geven daar echter niet allemaal gehoor aan. Daarbij moet onderscheid gemaakt worden tussen de individuele school-oudercontacten en de collectieve ouderactiviteiten.

“Ouders komen wel. Ze krijgen het rapport tijdens de bespreking. Ze vinden het rapport wel belangrijk. Een aantal jaren geleden is dat begonnen als een sanctie. Nu is het vanzelfsprekend geworden om naar de rapportbespreking te komen.” (een leerkracht)

“Ik vind regelmatige contacten met de leerkrachten wel belangrijk. Absoluut. Je hoort als ouder wel dingen van de kinderen. Maar je wilt van de leerkrachten horen hoe het echt gaat met je kind. Wat wel en niet goed gaat. Ik denk dat iedere ouder dat wil.” (een ouder)

De opkomst bij de individuele school-oudercontacten is doorgaans hoog. Hoewel leerkrachten hiervoor soms extra inspanningen moeten leveren, is het voor de meeste ouders vanzelfsprekend geworden om naar rapportbesprekingen te komen. Uit de verhalen van de ouders blijkt hun behoefte aan dit soort persoonlijke contacten over het eigen kind. Ook wanneer ouders worden uitgenodigd voor extra gesprekken komen de meesten wel. Vaak wordt een dergelijk initiatief van de leerkracht juist erg gewaardeerd. Slechts een enkele ouder is ook hierin slecht bereikbaar. Dat zijn de uitzonderingen.

“Sommige ouders komen gewoon niet, zonder zich af te melden. Waarom niet? Dan moet ik gedachten invullen... Het zijn altijd jaar in jaar uit dezelfde ouders die het af laten weten. Meestal is er sprake van een niet

al te positieve thuissituatie. Ze komen ook niet als anderen, zoals de directeur, het vragen. Maar dan heb ik het over 1-2% van de ouders. Het is wel jammer, het zijn vaak juist die ouders met wie je zo graag over hun kinderen zou spreken.” (een leerkracht)

“De opkomst op de informatieavonden valt mij regelmatig tegen. Er komt nog geen 50% van de ouders. Vooral bij de eerste kinderen uit het gezin lijkt het mij belangrijk dat de ouders komen. Ik probeer er iedereen persoonlijk over aan te spreken. Ze krijgen informatie mee naar huis. Ik heb dergelijke informatie ook wel eens extra gemarkeerd in de nieuwsbrief. Maar het helpt niks. Je verwacht interesse. Dat valt tegen.” (een leerkracht)

De opkomst bij ouderactiviteiten als informatieavonden, themabijeenkomsten of oudercursussen is voor veel leerkrachten een aandachtspunt. Deze opkomst wordt doorgaans als laag of zeer wisselend omschreven. Ook de mobilisatie van ouders voor hulp ervaren zij als moeizaam. Een veelgenoemd knelpunt is dat ouders vaak niet worden bereikt met de schriftelijke informatie. In de verklaringen van de ouders voor hun afwezigheid kwam, naast allerlei praktische argumenten, inderdaad regelmatig naar voren dat ze niet op de hoogte waren of dat ze de bedoeling niet goed begrepen hadden. Een persoonlijke benadering werkt volgens leerkrachten vaak beter, maar is tijdrovend. Ook leerkrachten of scholen die het eigen kind expliciet als trekpleister gebruiken (zie onderstaande tips voor voorbeelden), boeken vaak succes. Een opsteker is verder dat actieve ouders doorgaans zeer enthousiast vertellen over hun ervaringen.

“De juf vraagt mij soms of ik mee ga naar het museum, de dierentuin of het bos. Als ze me vraagt, dan ga ik gelijk. Het is leuk. Mijn zoon wil het graag. Dan is hij trots. Het is leuk om mee te maken hoe het er aan toe gaat. Hoe het kind op school is.” (een ouder)

Van visie naar verwachtingen:

Het vaststellen van een referentiekader voor activiteiten

Wanneer je voor elke ouderactiviteit steeds voor jezelf duidelijk hebt **wat het doel is en welke ouders je wilt bereiken**, creëer je een duidelijk referentiekader van waaruit je werkt en op basis waarvan je kunt beoordelen of een activiteit zich leent voor dat doel (vooraf) en al dan niet geslaagd is (nadien).

Acceptatie van dat sommige ouders moeilijk te bereiken zijn

Het geeft energie wanneer je **oog hebt voor het aantal ouders dat wél is bereikt** en wanneer je accepteert dat er altijd moeilijk bereikbare ouders zullen zijn waarin je extra tijd moet investeren. Het glas is dan half vol in plaats van half leeg.

Het ontwikkelen van een visie op omgang met moeilijk bereikbare ouders

Het verdient aanbeveling om als school een standpunt in te nemen over hoe je met ouders omgaat die voortdurend wegblijven bij gesprekken en ouderactiviteiten. **Hoe ver ga je – ten behoeve van de leerling - in het blijven benaderen van de ouders en waar liggen de grenzen?** Welke consequenties verbind je richting de ouders aan het wegblijven?

Wat kun je concreet doen?

Het uitnodigen van ouders:

- Het is belangrijk om vanaf de eerste contacten met de ouders (het oriënterende gesprek, de inschrijving) **expliciet aan te geven wat de school van ouders verwacht** als het gaat om gesprekken én andere activiteiten (zie ook hoofdstuk 1). *Alle* ouders worden met het intakegesprek bereikt, het is daarmee **hét moment** om de toon te zetten.
- Door gebruik te maken van **herkenbare en terugkerende rituelen**, neem je ouders mee in een vanzelfsprekend ritme van informatieoverdracht, gesprekken en ouderactiviteiten:

- Door de **nieuwsbrief wekelijks op een vaste dag** te laten verschijnen, voorkom je dat ouders te veel losse schriftelijke informatie krijgen. Hierdoor weten ouders bovendien direct wanneer ze een editie gemist hebben. Om het lezen te vergemakkelijken is het zinvol om met vaste rubrieken te werken (bijvoorbeeld ‘voor alle ouders’, ‘voor de ouders van groep 1’, ‘voor de ouders van de bovenbouw’, ‘belangrijk’, ‘leuk om te weten’). Ouders kunnen dan eventueel selectief lezen op de voor hen relevante informatie.
- Maak ook gebruik van de goed bezochte rapportbesprekingen – en in de onderbouw de breng- en haalmomenten - om ouders **persoonlijk uit te nodigen** voor andere activiteiten die de school belangrijk vindt of om hun hulp voor het één en ander te vragen.
- Op de dag voor een oudergesprek of -activiteit kun je de kinderen **een korte herinnering** (drie regels) meegeven op opvallend gekleurd papier. Wanneer deze memo bovendien steeds dezelfde kleur heeft, herkennen ouders daaraan dat er iets belangrijks plaats vindt.
- Wanneer je echt wilt dat zo veel mogelijk ouders naar een bepaalde activiteit komen, is het zinvol om kort van te voren ouders via **een belronde** persoonlijk uit te nodigen.
- Het belang dat je hecht aan de aanwezigheid van ouders bij activiteiten, kun je ook onderstrepen door te werken met **presentielijsten**.
- Het werkt heel uitnodigend om de kinderen **als intermediair in te schakelen**. Laat hen bijvoorbeeld samen met de ouders naar de informatie-avond komen aan het begin van het jaar, zodat ze hun ouders kennis kunnen laten maken met hun juf of meester en zij hun lesmaterialen kunnen laten zien. Ook kun je de kinderen zelf hun schriftjes klaar laten leggen, als illustratie bij de rapportbesprekingen. Laat de kinderen bij evenementen zelf een uitnodiging voor hun ouders maken. Lees met hen (delen uit) de nieuwsbrief en wijs op belangrijke informatie die ze bij hun ouders onder de aandacht moeten brengen.

De organisatie van de gesprekken of activiteiten:

- Wanneer je zoveel mogelijk ouders wilt bereiken, is het belangrijk om rekening te houden met de **agenda van ouders**. Geef ouders de gelegenheid om op verschillende dagen en tijdstippen naar een gesprek of

activiteit te komen. Of inventariseer de mogelijkheden van ouders via inschrijffijsten (eventueel eenmalig aan het begin van het schooljaar) en probeer zo tot een geschikt tijdstip te komen.

- Probeer de activiteiten zo goed mogelijk **op elkaar af te stemmen** en hou daarbij ook rekening met activiteiten van nevenorganisaties in de wijk, zodat je niet in elkaars vaarwater zit. Het kan ook handig zijn om sommige activiteiten samen te voegen.
- Wanneer je activiteiten onder schooltijd plaats laat vinden, kun je ouders bij het wegbrengen van hun kinderen **herinneren** aan de desbetreffende activiteit.
- Het klinkt misschien als een open deur, maar het is belangrijk om bij activiteiten als open spreekuren, inloopkwartieren of koffieochtenden er voor te zorgen dat je **daadwerkelijk** op de aangegeven plek en tijd **aanwezig bent**.
- Ouders zullen eerder blijven komen, als ze zich **echt welkom voelen**. Hiervoor is het waardevol dat je laat merken dat je het fijn vindt dat ze gekomen zijn. Ook wordt een kopje koffie of thee dat op een sfeervolle manier is aangeboden, vaak erg op prijs gesteld. Door ouders bij het vertrek te bedanken voor hun komst of hun hulp en het belang ervan nogmaals te benadrukken, gaan ze met een goed gevoel weg.
- Het is uiteraard essentieel dat gesprekken en activiteiten **betekenisvol zijn voor de ouders**. Met een goede voorbereiding kun je er voor zorgen dat ze echt de moeite waard zijn. Leg tijdens het welkomstwoord uit wat volgens de school het belang van het gesprek of de activiteit is. Verder is het belangrijk dat ouders een eigen inbreng kunnen hebben en naar huis gaan met het idee er iets aan gehad te hebben. Door ouders naar hun mening over de activiteiten te vragen (evaluatie) en hun behoeften te inventariseren (ouderpeiling), kun je daar een volgende keer rekening mee houden.
- Door de kinderen zelf als **'levende informatie'** in te zetten, maak je het concreet en persoonlijk voor de ouders. Dat kan door op informatie-avonden bijvoorbeeld gebruik te maken van fotopresentaties of filmmateriaal waarop de kinderen bezig zijn of ouders uit te nodigen om hun kinderen in de klas aan het werk te zien (open lessen). Overigens is deze methode het meest zinvol wanneer de activiteiten van de kinderen tijdens een voor- en/of nabespreking toegelicht worden.

De omgang met wegblijvers:

- Wanneer je als school duidelijk hebt aangegeven dat je het belangrijk vindt dat ouders komen, dan kun je hun **er ook op aanspreken wanneer ze wegblijven**. Nodig ouders die vaak wegblijven uit voor een gesprek om te horen wat de reden voor hun afwezigheid is en herinner hen aan wat hierover tijdens de eerste contacten (het oriënterend gesprek en/of de inschrijving) is besproken.
- Maak afspraken over concrete maatregelen in de omgang met moeilijk bereikbare ouders in **een back-up plan**. Daarbij kun je denken aan persoonlijke telefonische uitnodigingen, een huisbezoek, een gesprek met de directeur, het betrekken van de maatschappelijk werker. Wanneer dit vanaf het begin aan ouders duidelijk wordt gemaakt, komen zij niet voor verrassingen te staan en is het voor leerkrachten een minder grote stap om over te gaan op dit soort maatregelen.

6. Onderwijsondersteuning door ouders

Goedlopende oudergesprekken zijn natuurlijk geen doel op zich. Zoals steeds aangegeven, moeten zij er aan bijdragen dat school en ouders elkaar versterken in het begeleiden van de ontwikkeling en het leren van het kind. Leerkrachten kunnen in hun aanpak rekening houden met en gebruik maken van de informatie die zij van ouders over het kind krijgen. Ook ouders kunnen op allerlei manieren het onderwijs van hun kind ondersteunen.

“De gesprekken zijn wel goed. Maar ik heb moeite met de effecten, de follow-up. Ik vind de resultaten van de gesprekken vaak niet zo goed. Van alles wat je onderneemt. Er is een hoge mate van ‘ja zeggen, nee doen’. We willen als school graag dat de verbeterde contacten ertoe leiden dat de ouders meer meegaan in de ontwikkeling van hun kinderen” (een directeur)

“Er komt weinig motivatie van huis uit en de ouders vervullen geen voorbeeldfunctie. Er worden thuis geen spelletjes gedaan en er wordt niet voorgelezen. Er zijn geen impulsen in de thuissituatie.” (een leerkracht)

Hoewel leerkrachten er meestal van overtuigd zijn dat ouders school belangrijk vinden, hebben zij doorgaans een negatief beeld over hun rol in de ontwikkeling en het onderwijs van het kind. De leerkrachten denken dat er vaak onvoldoende belangstelling is voor wat het kind op school doet en onvoldoende gezorgd wordt voor de benodigde randvoorwaarden (op tijd naar bed, goed ontbijt). Ook zouden de kinderen niet altijd op een goede manier gemotiveerd worden voor schoolinzet en kent hun ontwikkeling in de thuissituatie te weinig stimulans. Leerkrachten hebben de indruk dat hierin, ondanks de pogingen van de school, nog te weinig verandering optreedt.

“Of er gesproken wordt over wat je als ouder kunt doen om je kind te helpen zo goed mogelijk te leren? Zonder dat je er zelf naar vraagt? Dat is één keer gebeurd, toen mijn jongste het alfabet moest oefenen. Verder

alleen als wij het vragen: waar moet ik op letten? Welke bibliotheekboeken zijn geschikt? Maar je kunt het toch niet constant zelf vragen? Ik vind dat ze dat zélf meer zouden kunnen doen, zodat je weet waar je op kunt letten.” (een ouder)

“Het is wel goed natuurlijk dat de leerkracht ouders op dingen aanspreekt. Kijk, oké, wij zijn de ouders. Maar een juf of meester merkt meer op dan de ouders. Ouders vinden sommige dingen misschien normaal. Op school valt meer op. Zulke problemen wil ik altijd weten.” (een ouder)

42

Zoals aangegeven, zien de meeste ouders een actieve rol voor zichzelf weggelegd als het gaat om de schoolloopbaan van hun kind. Zij missen hier toe echter vaak de benodigde informatie en steun vanuit de leerkrachten. Zij zouden graag meer structurele aandacht willen voor wat zij zelf thuis met hun kind kunnen doen. Ook als het gaat om zaken die in de opvoedsfeer liggen, vinden zij het vanzelfsprekend dat de leerkracht hun aanspreekt wanneer deze bijzonderheden opmerkt bij hun kind. Tijdens de observaties van gesprekken valt inderdaad op dat doorgaans slechts terloops aan bod kwam wat ouders zelf aan ondersteuning kunnen doen. Dit gebeurt bovendien in de vorm van wel heel algemene vragen of adviezen. Eén van de leerkrachten besteedt hier wel meer aandacht aan en boekt daarmee positieve resultaten.

“Ik betrek ouders veel bij de ontwikkeling van hun kind. De ouders doen het dan vaak wel, de meesten wel. Als je het maar op de goede manier vraagt. Zo was er bijvoorbeeld een kind dat de kleuren nog niet zo goed kende. Ik had de moeder gevraagd om met haar zoontje te oefenen. Als ik dan merk dat hij de kleuren veel beter begint te kennen, dan zeg ik tegen de moeder dat ik wel kan merken dat zij thuis ook oefenen. Sommige dingen zijn ingewikkelder. Soms schrijf ik zelf een opdracht uit. Dat kost wel veel tijd. Als ik dan bezig ben, dan haal ik er van alles bij. Als je alle twee oefent, dan bereik je veel meer. Zelf kun je niet elke dag één op één met een leerling aan de slag. Thuis is daar meer gelegenheid voor.” (een leerkracht)

Visie: weten welke ondersteuning je wilt

Het is belangrijk dat je als school helder hebt welk onderwijsondersteunend gedrag je wenselijk vindt en structureel wilt stimuleren.

Daarbij kan het gaan om een **breed spectrum**:

- voorwaardenscheppend gedrag (op tijd naar bed, een goed ontbijt, opvoeding);
- aanmoedigend gedrag (belangstelling tonen, schoolinzet stimuleren, actief zijn op school);
- ontwikkelingsondersteunend gedrag (lidmaatschap sport- of muziekvereniging, bewust gebruik van tv of computer, spelletjes doen, een museum bezoeken);
- direct onderwijsondersteunend gedrag (aanzetten tot en helpen bij huiswerk, oefenen met lezen of rekenen, voorbereiden van een spreekbeurt).

Wat kun je concreet doen?

Het geven van de benodigde informatie:

- Door ouders van jonge kinderen bij het ophalen informatie te geven over wat de kinderen die dag gedaan hebben (eventueel via een informatiebord), geef je hen **concrete handvatten om met hun kind te praten** over hun schooldag. Ook voor ouders met kinderen uit de hogere klassen is het van belang dat zij via de informatieavond of open lessen een goed beeld krijgen over hun schoolleven.
- Wanneer de **adviezen** ten aanzien van de ontwikkeling van het kind, opvoeding of onderwijsondersteunend gedrag **zo concreet mogelijk** gemaakt worden, is het voor ouders duidelijk wat er precies van hen verwacht wordt en kunnen zij er daadwerkelijk mee aan de slag. Als je bijvoorbeeld wilt dat kinderen thuis 'Sesamstraat' kijken, geef dan duidelijke informatie over hoe laat het begint, op welke zender het programma te zien is, hoe vaak je zou willen dat het kind er naar kijkt en wat de rol van de ouder daarbij zou kunnen zijn. Als je bijvoorbeeld wilt dat kinderen lezen, geef dan duidelijke informatie over hoe lang

een kind per dag zou moeten lezen, welke boeken geschikt zijn, waar je die kunt krijgen en op welke manier je als ouder het lezen kunt ondersteunen. Eventueel kunnen standaard formulieren gemaakt worden, waarop één en ander in detail uitgewerkt wordt. Ook kan het belangrijk zijn ouders te voorzien van aan de mogelijkheden van de leerling en/of ouder aangepast oefenmateriaal.

- De motivatie van ouders wordt bovendien vergroot wanneer de adviezen (of de formulieren) in **directe relatie tot de ontwikkeling van het individuele kind** gegeven worden, zodat het belang dat hij/zij erbij heeft gelijk zichtbaar is.

De praktische uitvoering:

- Door je te verdiepen in de thuissituatie en de mogelijkheden van de ouders, kom je samen tot **haalbare afspraken** die ook voor het kind helder zijn. Spreek eveneens af hoe je als ouder of school het kind daarin stimuleert, via bijvoorbeeld beloning met stickers.
- Giet de adviezen eventueel in de vorm van **huiswerk** om het een meer dwingend karakter te geven en/of tegemoet te komen aan de roep van veel ouders om huiswerk.
- Het is erg belangrijk dat er sprake is van **follow-up**. Werk met een heen-en-weer schriftje of kaart, waarop aangekruist kan worden dat het kind bijvoorbeeld 'Sesamstraat' heeft gezien of een boek heeft gelezen. Bespreek hoe één en ander gaat, bijvoorbeeld tijdens de eerder genoemde tussentijdse telefonische contacten (hoofdstuk 3).
- Wanneer de school **oudercursussen** organiseert over onderwijs- en/of opvoedingsondersteunend gedrag, is het belangrijk dat de **leerkracht** hiervoor als **actieve intermediair** optreedt. Hij/zij kan ouders vanuit hun onderlinge samenwerking betreffende de concrete ontwikkeling van het kind verwijzen. Ook voor ouder- en/of kinderactiviteiten op wijk- of stadsniveau (bijvoorbeeld bij sport-, muziekverenigingen, buurtwerk of culturele instellingen als musea) kunnen leerkrachten een dergelijke bemiddelende rol vervullen.

7. Het gezamenlijk signaleren en aanpakken van problemen

Ouders en leerkrachten zijn in grote mate op elkaar aangewezen wanneer er problemen zijn in het leren of het gedrag van het kind. Beiden moeten dan op de hoogte zijn en hun steun verlenen in de aanpak ervan. Hiertoe worden ouders doorgaans voor extra gesprekken uitgenodigd. Toch ontbreekt bij leerkrachten én ouders nogal eens het gevoel ‘er samen voor te staan’.

“Soms ontkennen de ouders de problematiek heel erg. Zo’n reactie is niet fijn. Je doet er wel ontzettend je best voor om het voor elkaar te krijgen. Dat zijn moeilijke gesprekken die je vaak niet één op één voert. Na zo’n gesprek ben je niet echt tevreden. Dan vraag je je wel eens af waar je het voor doet.” (een leerkracht)

De meest genoemde klacht bij leerkrachten over de extra gesprekken is dat ouders veelal een irrealistisch beeld van hun kind hebben en het probleem ontkennen. Hierdoor zou het vaak slecht tot samenwerking komen. Ook wordt regelmatig geen medewerking van de ouders verkregen voor nader onderzoek ten behoeve van eventuele specialistische hulp. Verder zijn leerkrachten nogal eens terughoudend om problemen ter sprake te brengen uit angst dat ouders het kind in hun ogen onacceptabel zullen straffen. Tegelijkertijd zijn er leerkrachten die dergelijke gesprekken met ouders als bijzonder effectief zien. Dit komt volgens hen doordat ouders wanneer je ze voor een extra gesprek uitnodigt, het gevoel hebben serieus genomen te worden.

“Ik ben tevreden. Ouders zijn dan als een blad aan de boom omgedraaid. Ze zien dan dat je het beste met hun kind voor hebt. Je leert ouders zo ook kennen. Je hebt het er dan ook over dat je het samen moet doen. Ik krijg goede samenwerking.” (een leerkracht)

“Ik moest vaak op school komen. Het was moeilijk om er iedere keer heen te gaan en te horen wat hij nu weer voor slechts heeft gedaan. Maar het was goed dat ze het zo deden. Ik kreeg wel echt het gevoel dat de leerkrachten willen dat hij het goed doet. Sommige scholen zouden zeggen: laat dat kind, het is toch niks en over een tijdje is hij van school. Maar het gaat nu echt beter. Dankzij hen is er verandering. De school leeft echt mee.” (een ouder)

De tevredenheid van de ouders over dit soort gesprekken is inderdaad groot. Slechts een klein deel van hen had hier echter zelf ervaring mee. Hun ontevredenheid schuilt zich er dan ook vooral in dat zij vinden dat ze te weinig en/of te laat voor extra gesprekken uitgenodigd worden. Zo vindt vaak pas een gesprek plaats na het besluit dat er hulp van buitenaf nodig is. Hierdoor komt het voor hen als een verrassing en leeft al snel het gevoel dat er te weinig geprobeerd is om problemen in een eerder stadium aan te pakken. Ook wanneer ouders gevraagd wordt of zij vinden of de school voldoende of onvoldoende met hen samenwerkt, heeft een ruime meerderheid van de ouders hierover twijfels of is ontevreden.

“Leerkrachten moeten vertrouwelijk zijn met de ouders. Ze moeten contact zoeken met de ouders. Leerkrachten doen dat te weinig. Als kinderen weinig achterstanden hebben, dan wordt dat niet besproken. Pas als het erg is. Sommige ouders komen weinig naar school, omdat de kinderen zelfstandig naar school gaan. De leerkrachten moeten dan zorgen voor meer contact met de ouders. Dat is beter voor het kind. Je moet samen naar oplossingen zoeken.” (een ouder)

Visie op ouders als partners bij problemen:

Rol ouders

Het is belangrijk dat de school duidelijk heeft welke rol ouders bij problemen zouden moeten vervullen en het handelen daarop afstemt. Wanneer je je beperkt tot het informeren en inschakelen van ouders, is hun rol vooral passief en in grote mate afhankelijk van de overtui-

gingskracht van de leerkracht. Wanneer je echte samenwerking wilt, waarin ouders een betrokken en actieve rol vervullen, zul je **als gelijkwaardige gesprekspartners de oorzaken en oplossingen moeten bespreken**.

Tijdig investeren in de relatie

Door in de relatie met ouders te investeren voordat je hen nodig hebt, voorkom je dat je voor een dubbele taak komt te staan op het moment dat er zich problemen voordoen.

Wat kun je concreet doen?

Werken aan een gemeenschappelijke visie op de ontwikkeling van het kind:

- De rapportbesprekingen zijn een belangrijk middel om tot een gemeenschappelijke visie op de ontwikkeling van het kind te komen. Daarbij zou tijd genomen moeten worden om **steeds af te tasten of de informatie goed is overgekomen**. Het stellen van open vragen geeft daarin het beste inzicht.
- Door de toelichting op de ontwikkeling van het kind met **concrete visuele voorbeelden te ondersteunen**, krijgen ouders een beter begrip van wat bedoeld wordt. Laat bijvoorbeeld het werk van het kind zien en leg daarbij uit wat het kind wel en niet goed doet.
- Door de ouders vanaf het begin structureel inzicht te geven in de grafieken van het CITO leerling volgsysteem, kun je eveneens laten zien hoe de ontwikkeling van het kind vergeleken met de gemiddelde prestaties op die leeftijd is. Je maakt zo ook zichtbaar **hoe het kind zich op zijn/haar eigen lijn ontwikkelt** en dat het doorgaans niet waarschijnlijk is dat een kind ineens overstapt op een andere ontwikkelingslijn. Je kunt met de ouders bespreken wat haalbare doelen zijn.
- Het is aan te bevelen om ouders **tijdig uit te nodigen voor een extra gesprek** om aandachtspunten in de ontwikkeling van het kind te bespreken en over de aanpak hiervan op school en eventueel ook thuis te overleggen (handelingsplan). Door problemen in een vroeg stadium te bespreken, zijn ze nog behapbaar en voelen alle partijen zich vanaf

het begin betrokken. Het eventueel invoeren van hulp van derden volgt dan op meer natuurlijke wijze uit dit proces en zal vermoedelijk op minder weerstand stuiten.

Samenwerking bij problemen:

- Door bij een uitnodiging voor een extra gesprek van te voren na te denken over met wie je wilt spreken (bijvoorbeeld: degene die het meeste zorgt voor het kind of het meest helpt met huiswerk, of juist beide ouders), zorg je ervoor dat je met de juiste samenwerkingspartner afspraken maakt.
- Wanneer je bij oudere kinderen het probleem vooraf met het kind zelf bespreekt en naderhand aangeeft welke afspraken je met de ouders gemaakt hebt, creëer je ook voor hem/haar helderheid. De ouders moeten daar uiteraard van op de hoogte zijn.
- Benoem voorkomende problemen expliciet (concrete gedragingen zoals je die in de klas ziet, zie ook hoofdstuk 4) en geef duidelijk aan wat de grenzen van de school zijn (bijvoorbeeld: “Slaan of dreigen mag niet, want wij willen dat de school een veilige plek is.”). Door daarbij aan te geven welk belang het kind er zelf bij heeft dat het probleem aangepakt wordt, stuit je op minder weerstand (hij is hier zodat ik hem iets kan leren, maar daarvoor moet hij wel luisteren; hij krijgt veel negatieve reacties op zijn gedrag, waardoor hij zelf niet lekker in zijn vel zit).
- Probleemerkenning is een proces dat tijd nodig heeft. Dit gaat bij de één sneller dan bij de ander. Het is daarom vaak nodig een slechte boodschap aan ouders een aantal keren te herhalen.
- Inventariseer op een open manier de meningen over de mogelijke oorzaken van en oplossingen voor het probleem, zodat je tot een gezamenlijke aanpak komt waar alle partijen zich actief betrokken bij voelen. Dit kan bovendien veel nieuwe inzichten geven, waar zowel ouders als de school van kunnen leren.
- Het is een natuurlijke reactie van ouders dat zij het gedrag van het kind proberen te verklaren. Wanneer je daar een luisterend oor voor hebt, begrip toont en niet in discussie gaat, geef je dit proces een plek en kan het veel informatie opleveren. Hierdoor ontstaat tegelijkertijd

ruimte om aan te geven dat ondanks alles het betreffende gedrag niet acceptabel is en om te bespreken hoe het aangepakt moet worden.

- Door als uitgangspunt te nemen dat een probleem dat zich op school voordoet in eerste instantie ook daar aangepakt moet worden, **voorkom je dat je in discussie raakt over de schuldvraag**. Denk daarbij samen na over wat de rol van de ouders wél en níet kan zijn. Zo is het in elk geval nodig dat ouders het probleem zoals dat zich op school voordoet begrijpen en erkennen. Ook is het belangrijk dat zij achter de aanpak van de school staan. Bespreek eveneens hoe je het kind tijdens de aanpak ondersteunt (vraag ouders bijvoorbeeld te zorgen voor een beloning als het goed gaat).
- **Vier** samen met de ouders en de leerling de **voortgang** die geboekt wordt (behaalde doelen uit het handelingsplan).

8. De schoolkeuze voor het voortgezet onderwijs

Aan het einde van de basisschoolperiode bevindt zich nog een laatste communicatieve uitdaging: de schoolkeuze voor het voortgezet onderwijs. Daarbij staan veel belangen op het spel.

“Soms is het wel moeilijk. Dat heeft te maken met het verwachtingspatroon van ouders. Er zijn ouders die denken dat hun zoon/dochter wel naar de HAVO zou moeten kunnen en waarvan het heel duidelijk is dat het niet gaat lukken. Voor ouders is het heel confronterend, zo’n schoolkeuze. De basisschool is nog één grote vergaarbak. Bij de keuze voor een middelbare school wordt het niveau van het kind ineens zichtbaar. Dan gaat prestige ook meespelen. Je wilt graag tegen de buitenwereld kunnen zeggen dat je kind naar de HAVO gaat.” (een leerkracht)

“Mijn oudste zoon deed het VMBO. Dat was een te laag advies. Ik dacht dat hij de HAVO wel kon doen en dat denk ik nog steeds. Hij doet nu de MBO. Het gaat heel goed. Hij is nooit blijven zitten. Het advies was te laag. Hij had altijd goede cijfers. De huiswerkbegeleider heeft ook gezegd dat hij makkelijk HAVO had kunnen doen. Dat is een gemiste kans.” (een ouder)

De adviesgesprekken voor het voortgezet onderwijs zorgen regelmatig voor veel frustraties. Leerkrachten lopen er vooral tegenaan dat ouders in hun ogen vaak te hoge verwachtingen hebben. Bij ouders is eveneens de teleurstelling over het advies – soms achteraf – de voornaamste reden voor ontevredenheid. Sommigen vinden bovendien dat ze te weinig ruimte krijgen in de procedures die leiden tot de schoolkeuze. Tijdens de observaties van de adviesgesprekken, valt inderdaad op dat het advies vrij stellig gebracht wordt. Leerkrachten informeren nauwelijks naar de mening van ouders en nemen onvoldoende de tijd om in gesprek te gaan over eventuele gevoelens van teleurstelling. Verder signaleren zowel leerkrach-

ten als ouders het probleem dat ouders regelmatig onvoldoende informatie over het voortgezet onderwijs hebben.

“Ze hebben tegen mij gezegd: die en die school is het beste. Goed, zei ik. Zo heb ik deze school voor mijn oudste zoon gekozen. Ik begreep zelf niet welke school het beste zou zijn. Ik heb hun gevraagd de naam van de school op te schrijven. Ik heb mijn kind daar ingeschreven. Ik ben wel tevreden over de hulp. Elke school ontwikkelt weer wat anders.” (een ouder)

Leerkrachten oordelen wel overwegend positief over de betrokkenheid van ouders bij het schoolkeuzeproces. Ook is het opvallend dat de meeste ouders, wanneer hen naar hun toekomstdromen ten aanzien van hun kinderen gevraagd wordt, in de eerste plaats benadrukken dat het kind vooral zelf moet kiezen wat hij of zij later gaat doen. Een dergelijke instelling biedt perspectieven om gezamenlijk in redelijkheid te bekijken waar de toekomstdromen van het kind het meest bij gebaat zijn.

“Als je zegt die opleiding moet je doen en ze zijn zelf niet tevreden, dan is dat niet goed. Met de hulp van de ouders moeten de kinderen het zelf bepalen. Het is hun eigen leven, niet mijn leven. Ze moeten doen wat ze leuk vinden. Ze moeten er plezier in hebben, zodat ze geen spijt krijgen. Ze moeten zelf kiezen.” (een ouder)

Visie op het verloop van het schoolkeuzeproces:

Het is belangrijk om voorafgaand aan het schoolkeuzetraject **duidelijk de rollen van alle betrokkenen te bespreken**, bijvoorbeeld:

- de ouders en de leerling maken samen de uiteindelijke keuze;
- de basisschool brengt advies uit, waaraan door het voortgezet onderwijs veel waarde gehecht wordt en waar zij achteraf van hen feedback op krijgen;
- de school voor voortgezet onderwijs beslist over de toelating.

Wat kun je concreet doen?

Een gewaarschuwd mens...:

- Door al vroegtijdig duidelijke signalen te geven over de mogelijkheden en onmogelijkheden van de leerling (zie hoofdstuk 7: het werken aan een gemeenschappelijke visie op de ontwikkeling van het kind), kunnen teleurstellingen zoveel mogelijk worden voorkomen.
- Aan het einde van groep 7 zou op basis van de entreetoets al een prognose gegeven kunnen worden ten aanzien van het advies. Dit kan bovendien een gunstig effect hebben op de werkhouding van het kind in het laatste jaar, waardoor echt zichtbaar wordt wat hij/zij mogelijk-kerwijs in huis heeft.
- Probeer de negatieve gevoelens die een VMBO advies vaak oproept te verminderen, door tijdens de informatieavond de landelijke tendensen te bespreken en zo inzichtelijk te maken dat een hoog percentage leerlingen naar dit type voortgezet onderwijs gaat. Geef informatie over de verschillende richtingen binnen het VMBO en de mogelijkheden om met een dergelijk diploma een goede beroepsopleiding in het MBO en eventueel daarna ook in het HBO te volgen. Haal daarbij *good practice* van ex-leerlingen aan.

Goede informatie:

- Wanneer je al vóór groep 8 begint met het informeren van de ouders over het schoolkeuzep proces, is er gelegenheid voor herhaling van de informatie en kunnen zij een meer diepgaand inzicht verwerven in het voortgezet onderwijs.
- Nodig de ouders én hun kinderen samen uit voor de informatieavond over het voortgezet onderwijs. Door het schoolkeuzetraject vooraf alvast met de leerlingen te bespreken, maak je hen tot deskundigen. Ook tijdens de informatieavond kun je ze een duidelijke rol geven, door hen bijvoorbeeld aantekeningen op de hand-outs te laten maken.

Het bereiken van overeenstemming:

- Probeer tijdens de adviesgesprekken met de ouders en de leerlingen allereerst overeenstemming te bereiken over de uitgangspunten op

basis waarvan een advies gegeven wordt en je tot een schoolkeuze komt die het meest in het belang van het kind zelf is.

- Door te **luisteren** naar de wensen en verwachtingen van de ouders en de leerlingen, hier begrip voor te tonen, eventuele teleurstelling over het advies bespreekbaar te maken en uit te zoeken hoe het komt dat zij het niet verwacht hadden, neem je hen serieus. Bovendien werk je zo aan een vertrouwensbasis van waaruit je samen verder kunt.
- Wanneer je benadrukt dat het om een advies gaat en laat zien hoe je zo zorgvuldig mogelijk tot het advies gekomen bent, **voorkom je de indruk dat je de waarheid in pacht hebt**. Zorg daarbij voor goede gedocumentatie als visuele ondersteuning bij de toelichting op je advies. Probeer vragen die bij de ouders leven zo goed mogelijk op tafel te krijgen en te beantwoorden. Wees enthousiast als blijkt dat een kind toch toegelaten kan worden op een hoger niveau dan je geadviseerd had. Voor het zelfvertrouwen van het kind is het belangrijk dat je geloof in hem/haar uitstraalt.
- De erkenning van je eigen (on)mogelijkheden of dat van je kind heeft vaak **tijd nodig** (zie ook hoofdstuk 7). Nodig leerlingen en ouders daarom eventueel voor extra gesprekken uit.
- Wanneer je de leerlingen én hun ouders uitnodigt om het eerste schoolrapport te komen laten zien en te vertellen over hoe het op de nieuwe school gaat, creëer je eveneens een mogelijkheid voor een eventuele **terugblik op het schoolkeuzeprocés**. Vooral wanneer er nog jongere broertjes en zusjes op school zitten, is het belangrijk dat eventuele ontevredenheid hierover geuit kan worden.

Een persoonlijke noot

Vanuit de begeleidingscommissie kreeg ik herhaaldelijk te horen dat de kracht van mijn onderzoek naar communicatie gelegen is in de wijze waarop ik zélf die communicatie tot stand gebracht heb. Ik heb daarmee laten zien dat het kan, in weerwil van veronderstelde taalproblemen en onbereikbaarheid van ouders. Dáár moest ik nog iets over schrijven. Hoe ging dat?

De bagage waarmee ik in dit onderzoek ben gestapt, heb ik vooral in Senegal opgedaan. Als kind was ik erg geïnteresseerd in Afrika. Belangstelling voor ‘andere culturen’ maakte dat ik antropologie wilde gaan studeren. Daaraan voorafgaand ging ik voor een half jaar in het kader van een lokaal ontwikkelingsproject naar een dorp in het zuiden van Senegal. Doordat ik jong was en niets meer dan mijn diploma van de middelbare school op zak had, werd ik daar – in positieve zin – niet al te serieus genomen. Daardoor was er nauwelijks afstand en werd ik uitgedaagd tot échte ontmoeting. Ik werd deelgenoot van de beslommeringen van de gezinnen waarmee ik leefde en de roddelcircuits van de jongeren in het dorp. Ik raakte hierdoor mijn fascinatie voor de verschillen kwijt en er kwam fascinatie voor de overeenkomsten voor terug. Mensen worden overal in de basis door hetzelfde gedreven, waarbij elk leven pijn en geluk kent. Hoe het leven vervolgens vorm gegeven wordt, hangt af van allerlei omstandigheden. Dat maakt ontmoetingen met mensen zo interessant. De culturele bagage betreft slechts één van deze factoren en is daarbij ook nog eens alles behalve onveranderlijk. Deze – en ook latere – ervaringen, hebben mij een heel onbevangen houding gegeven.

Het is deze onbevangenheid die mezelf én anderen heel toegankelijk maakt. Communicatie begint voor mij met het besef dat we ondanks alles hetzelfde zijn. Die gemeenschappelijkheid zoek ik voortdurend op. Wanneer ik bijvoorbeeld met ouders kom praten over de contacten met de school van hun kinderen, dan benadruk ik dat ik ook zélf ouder ben. Een informeel gesprekje over het geluk en de beslommeringen die dat met zich mee brengt en je hebt het gevoel dat je elkaar begrijpt. Die gemeenschap-

pelijkheid bevindt zich ook op andere vlakken: de confrontatie met guur of juist mooi weer, ziekte, vakantie, werk of werkeloosheid, familiebezoek. Daarnaast speelt gezelligheid en waardering een belangrijke rol in de communicatie. Iets lekkers meenemen. En vaak ook met iets lekkers ontvangen worden. Enthousiasme over dat je op bezoek mag komen, dat mensen je te woord willen staan en vertrouwen schenken. En vaak ook enthousiasme van de ander over dat je de moeite hebt genomen om bij hen op bezoek te komen, naar hen te luisteren en je je daarin niet laat afleiden of ontmoedigen door soms gebrekkige taalbeheersing. Dat is de sfeer waarin de ontmoetingen plaats vonden en die bijdroeg aan de grote bereidheid tot openhartige deelname aan de diepte-interviews.

Naïef? Nee. Ik weet ook, uit persoonlijke ervaring, dat er mensen zijn die problemen hebben waardoor ze echt moeilijk benaderbaar worden en het uiterst moeizaam is samen een stap verder te komen. Maar dat zijn de uitzonderingen. Als school kom je die mensen natuurlijk met enige regelmaat tegen. Dat vraagt veel extra zorg en in een aantal gevallen moet daarbij hulp van derden ingeschakeld worden. Het is echter jammer dat dergelijke ervaringen de onbevagenheid richting andere ouders soms in de weg gaat staan, vooral doordat de problemen vaak onterecht aan ‘cultuur’ geweten worden.

Ten slotte ben ik veel open en onbevagen leerkrachten en ouders tegengekomen. Zij lijken echter in de praktijk vaak zo gevangen te zitten in het bestaande schoolbeleid dat het toch niet écht tot ontmoetingen komt. Ook ik zélf merk dat ik in de contacten met de leerkrachten van mijn kinderen een groot deel van mijn onbevagenheid verlies. De gereguleerde contacten bieden voor onbevagenheid en echte ontmoeting van mens tot mens nauwelijks ruimte. Daarbuiten voel ik mij – zélf als er dringende omstandigheden zijn – snel bezwaard misschien te veel tijd van de leerkrachten in beslag te nemen. Maar wat is veel als er iets niet goed gaat met een kind en een belangrijk deel van de oplossing gevonden kan worden in onderlinge samenwerking? Dat is denk ik de centrale vraag voor scholen. Ik hoop dat de inzichten uit deze handreiking helpen daar helderheid in te krijgen en mogelijkheden aanreiken om de onderlinge contacten vervolgens te verbeteren.

Met dank aan:

De scholen en ouders die hebben deelgenomen aan het onderzoek.

De eindverantwoordelijke van het onderzoeksproject:

Prof. Dr. Wasif Shadid van de Universiteit Leiden

De leden van de begeleidingscommissie van het onderzoeksproject:

Cees de Wit (voorzitter), KPC Groep

Zeki Arslan, FORUM, de afdeling onderwijs

Bart van Kessel, WSNS-Plus, VOS/ABB

Yvonne Leeman, UvA/SCO Kohnstamm Instituut, lector aan de Hogeschool Windesheim in Zwolle

Talea van der Wal, voormalig directeur van basisschool De Viersprong in Leiden, huidig directeur van speciale basisschool De Vuurvogel in Leiden.

Alle anderen met wie is samengewerkt.

'De combinatie school en ouders is belangrijk. We moeten het samen doen.' (een ouder)

Nederlandse scholen hebben de laatste jaren steeds vaker te maken met kinderen met verschillende culturele achtergronden. Leerkrachten en leerlingen ervaren dit aan de ene kant als een verrijking, aan de andere kant stuiten scholen hierbij op problemen. Met name het contact met allochtone ouders kan een struikelblok zijn. De handreiking 'Terug naar de basis' biedt concrete mogelijkheden om iets aan de communicatie met ouders te doen.

Uit het onderzoek dat aan deze handreiking ten grondslag ligt, blijkt dat één van de grootste obstakels in de communicatie de wederzijdse negatieve beeldvorming is. Vaak is de betrokkenheid van allochtone ouders bij de schoolprestaties van hun kind wel degelijk aanwezig, maar is de drempel om zich actief in te zetten te hoog. In deze handreiking staan tips en voorbeelden die het contact tussen leerkrachten en allochtone – maar ook autochtone – ouders kunnen verbeteren. Neem bijvoorbeeld rustig de tijd om te bespreken wat er van ouders verwacht wordt en stel gerichte open vragen. Op de lange termijn blijkt dat de tijd die scholen in oudercontacten steken, terugverdiend wordt doordat leerlingen minder gedragsproblemen vertonen en betere leerprestaties.

Bij **Stichting Kinderpostzegels Nederland** –financier van dit onderzoek– staan de onderwerpen onderwijs en integratie hoog op de agenda. Kinderpostzegels is een kinderplichtorganisatie met als motto: 'voor kinderen door kinderen'. De jaarlijkse Kinderpostzegelactie is hiervan het sprekende voorbeeld en vormt het visitekaartje van de organisatie. Kinderen helpen met de actie andere kinderen. Met het ingezamelde geld steunt Kinderpostzegels jaarlijks honderden projecten in binnen- en buitenland waarin kinderen voorop staan. 'Terug naar de basis' daagt scholen en ouders uit om elkaar te versterken. Zo zorgen zij samen voor een veilige omgeving waarbinnen kinderen op kunnen groeien tot evenwichtige volwassenen.

Het onderzoek is uitgevoerd door drs. Marijke Booijink, onder begeleiding van Prof. Dr. Wasif Shadid van het departement Culturele Antropologie en Ontwikkelingssociologie van de **Universiteit Leiden**.

Universiteit Leiden